

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — 4 cor.

Pe 1/2 de an — — — 2 „

Pe 1/4 de an — — — 1 „

Un număr 8 fileri.

Pentru străinătate:

Pe un an — — — 6 cor.

Pentru America:

Pe un an — — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația:

BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anuniuri cu prețuri moderate.

Către abonații Adevărului!

Rugăm pe toți abonații noștri cari sunt în restanță cu abonamentul, să și-l reînnoiască cât mai în grabă, pentruca să nu fim siliți a le opri trimiterea foii. Atragem atenția acelor tovarăși, cari au cerut amânare la plățirea abonamentului, că cu începerea lucrului să nu-și uite de foaie și în timp cât se poate mai scurt să-și plătească restanțele.

Totodată rugăm pe tovarășii cari schimbă locuința să ne facă cunoscut prin o c. poștală noua lor locuință (aceasta și acei cari au oarecare restanță să nu se jenezze), căci altfel sufere atît foaia cât și dînșii perderi.

Mai rugăm pe acei tovarăși cari au comandat sau vor comanda broșuri, să ne trimită costul lor înainte plus costul transportului, (5 fileri de broșură mai mare și 3 fileri de broșură mai mică) căci altfel nu-i putem servi, din cauză să multora le-am trimis cărți și nici azi nu le-au plătit. Cel mai bun lucru este să se trimită costul înainte și atunci evităm orice neplăceri.

ADMINISTRAȚIA.

Procesul din Maramurăș.

*

„Tradarea“ de patrie a rutenilor.

Înainte cu vreo două luni, pe cînd s'a început procesul din Maramurăș. am scris în „Adevărul“ despre el și am arătat care e cauza, că rutenii au fost duși pe banca acuzaților. Acuma, cînd s'a făcut judecata și s'a adus sentința în afacerea procesului acestuia, ținem să facem un mic pomelnic al celor întimplate.

În colțul nordostic al Ungariei locuiesc rutenii cei trădători de patrie. În mizerie și sărăcie își trăiesc ei viața, lăudînd numele Domnului după rital religiei greco-catolice. Cu greu își agonisesc pînea de toate zilele, pe care o împărțese în patru părți neegale: O

parte o ia statul, una comuna, alta popa și din partea a patra trăește ruteanul cu familia sa destul de numeroasă.

Și mai demult acest popor blînd își ducea povara umilit, din mijlocul lui nu se auzea nici un murmur de nemulțumire. Se lăsa în voia sortii și mereu nădăjduia, că doar doar, ori se va ușura de greutate, ori popii vor mai lăsa din bir. Dar s'au înșelat sermanii.

Nici nu s'au mai înbogățit, iar popii și guvernul în loc să scadă dările, tot mai mult le-au ridicat. Mai ales popilor mîncînd le vine pofta și ca să-și adune ei cit mai mult haraciu, au silit pe credincioși să se înscrie cu toții în așazisa „Katolikus Népszövetség“ (Societatea Catolică), unde anual trebuia să mai plătească cite 1 coroană.

Jefuirea asta și toate celelalte au spăimîntat poporul, care astfel amărit a început a-și căuta popi mai ieftini și în virtutea legilor statului ungar (cari recunosc libertatea de religie a cetățenilor), în cete mari au părăsit religia greco-catolică, trecînd la pravoslavi, la greco-orientali.

Popii însă acăror nesat a fost cauza întregii mișcări, vîzînd că le scapa turma din ghiară, n'au întîrziat a cere sprijinul statului, ca acesta să oprească trecerea poporului rutean dela catolicism la pravoslavism, spunînd totodată că pravoslavii sunt dușmanii statului ungar, că stau în serviciul Rusiei, că aduc de acolo cărți cari preamăresc pe Țar și agită contra maghiarilor.

Astfel la porunca procurorului jandarmii au început a umbla din casă în casă, cercetau prin locuințele oamenilor dacă nu cumva au cărți de cele din Rusia, îi întrebau dacă nu cumva au luat parte la adunări contrapatriotice și dacă da, cine i-a îndemnat la asta.

Ca să ne putem închipui cîte blăstămății au făcut autoritățile în vreme ce scoteau vorba cu cleștele din oameni, e destul să spunem că o fată chiar contra părintelui său a mărturisit strîmb. Că pentruce a făcut așaceva, a recunoscut-o înaintea judecătoriei:

— Dacă a-și fi tăgăduit acuzele aduse tatălui meu, n'ar fi bătut jandarmii, cari erau în odaia vecină.

Mulți inși au atestat medical, care dovedește cum i-au bătut jandarmii. Unii spuneau:

— A trebuit să lăsăm așa cum zicea notarul, căci dacă ne împotriveam era vai de noi.

Și întemeiat pe mărturisirile astea scoase cu cleștele dela sermanii oameni, procurorul a pornit proces de tradare de patrie contra lor.

192 de inși au fost aruncați în temnițele întunecoase din Sighetul-Marmației, unde de groază patru inși au înebunit.

*

Multe s'au văzut și multe s'au auzit de două luni, de cînd se tot trage procesul. Multe blăstămății au ieșit la iveală.

Acest proces arată limpede stările dela noi unde statul și popii fără suflet necăjesc și apasă poporul, iar dacă acest popor oropsit voește să se scape odată din jug, atunci iar vine statul împreună cu popii și-i pun piedeci. Indată ce venitele popilor sunt amenințate, ei aduc acuze de tradare de patrie și tot mai tare încetușează poporul răbdător.

Dar facă! Strîngă frînele cît vor putea! Strîngă-le atîta pînă ce va trebui să se rupă odată și atunci va fi vai de conducătorii rămași cu frînele rupte în mînă!

Sentința.

În urma unei desbateri de două luni, Marți la 3 Martie s'a adus sentința în acest scanda-

FOIȚA

***

SANDU.

De P. Dulfu.

Pentr'un țoiu, cînd n'avea banul,
Își dădea zălog sumanul.
Pentr'un chil, cînd a nsetat,
Sufletul și-l'ar fi dat.

Dela crășmă toți plecară,
Numai el mai stă, și-i seară...
A plecat și el acum,
Cumpănindu-se pe drum.

Merge... pîn' la crucea 'naltă,
Iar la cruce... buf! în baltă...
S'a sculat cu mare greu,
Iată-l la căminul său,

Soața-i zice: — „Arz-o focul!
„Crășma și-o mînea norocul!...“
Dînsu-i bate din picior:
— „Iar?... Să taci!... că te omor!...“

Ea mi-l roagă: — „Hai la masă“.
El, o ia de pîr prin casă.

Copilașii... sar, țipînd.
El, le cară pumni la rînd.

— „Vai!... păgînul!... mi-i sugrumă!...“
— „Ce?... Mai na și ție, ciumă!...“
Apoi cade jos, turtit.
Somn adînc l-a copleșit.

Dimineața, o arsură,
Foc îi sînt: și piept și gură.
Ca să-i treacă al setei jar,
Pleacă 'n sat la crășmă iar.

Intr'o noapte visculoasă,
Geaba-l așteptau acasă...
Către ziuă, l-au găsit:
Intr'un șant, întepenit.

SERVITOAREA.

De Iosif Pogány*).

Dintre toți oamenii muncitori și apăsători servitoarele stau pe treapta cea mai din urmă a chinului și a suferinței.

Sub sistemul de azi toți oamenii săraci, cei vari nu au case, pămînt, ori comori sunt necoți a-și vinde singura lor avuție: *puterea de*

muncă, ca să nu moară de foame, ca goi să nu tremure de frig și ca dinaintea ploii și a gerului să se tragă sub vre-un coperiș. Munca și suferința e dată azi muncitorilor, dar nu e nici o ramură a muncii, nu e nici o meserie a cărei muncitori să-și tîrie viața prin valea neagră a suferințelor cu o greutate atît de înfiorătoare ca și servitoarele.

Oricare alt muncitor se tocmește pentru vre-un anumit fel de lucru și numai servitoarea e aceia, care se dă la o muncă ce atîrnă dela voia și desăvîrșita dorință a stăpînului. Oricare alt muncitor își vinde puterea brațelor pentru un anumit timp de muncă și numai servitoarea e aceia, care muncește fără popas, care-și pleacă capul în jug fără a avea un timp de muncă stabilit. Oricare alt muncitor lucrează zilnic cîte opt nouă sau zece ore și numai servitoarea e aceia, care e datoare a lucra în toate douăzeci și patru de ore ale zilei.

Oricare alt muncitor știe că dimineața cînd i-se începe robia și seara cînd să isprăvește și mai știe, că seara cînd părăsește munca devine stăpîn pe sine însuși. Numai servitoarea e singura ființă, a cărei muncă n'are nici început nici sfîrșit, pe ea toți o necăjesc de dimineața pînă seara, dar o pot necăji și de seara pînă dimineața. Oricare muncitor fie măsar, fierar, ori zidar — deopotrivă are cîțva

*) Din foaia ocazională: „Ziua Femeilor“.

los proces, care s'a pornit contra alor 192 de oameni, iar la urmă în lipsa de dovezi, procurorul a fost nevoit a susține acuza numai împotriva a 50 de inși.

Prin sentința de Marți au fost pedepsiți: Alexe Kabalyuk cu 4 ani și 6 luni temniță și 100 coroane bani, ceilalți au primit câte 1—2 ani fiecare. Dintre acuzați 32 au fost pedepsiți, iar 23 au fost achitați.

Astfel s'a sfârșit procesul din Sighetul-Marmației.

CRONICA

***

IN ȚARĂ.

*

Alegerea dela Lugoj. După cum se anunță partidul naționalist român nu va pune candidat la Lugoj, ci va sprijini pe candidatul guvernamental. Faptul acesta lasă de bănuț, că naționaliștii români deși zic că au rupt legăturile cu Tisza, ei totuși trebuie să fi făcut în secret pactul, căci altfel nu se poate înțelege atîta bunăvoință din partea lor față de guvern.

Alegerea se va face la 9 Martie st. n. a. c.

In jurul exploziei dela Dobrițin. Luni începîndu-se ședințele parlamentului, președintele Camerei a ținut a parenta pe morții dela Dobrițin, cavi s'au stins între împrejurări atît de triste.

După el s'a sculat faimosul de Polónyi Géza, care propune Camerei să-și exprime compătimirea față de moartea martirilor ideii maghiare, cari au căzut victime în urma agitației naționaliste românești.

S'a ridicat apoi deputatul român Alexandru Vaida-Voevod, care respinge învinuirile lui Polónyi și declară că 'n rîndurile romînilor nu sunt ucigași, cum a fost Kovács Gyula printre opoziția maghiară. În urma vorbirii acesteia s'a iscat un foc de scandal, ce de mult nu s'a mai văzut. Guvernamentalii aplaudau pe Vaida, iar opoziționiștii îl înjurau.

Și atît era de scârbos întreg scandalul acesta! Vaida învinește pe Iuliu Kovács, care mînat de conștiința cea mai curată a ridicat arma spre a nimici pe cel mai mare dușman al poporului, pe Tisza, iar Polónyi învinește pe români că ei ar purta vina nenorocirii dela Dobrițin!

Acest scandal din parlament nu e bun decât numai a duce în greșală poporul: atît pe cel român cît și pe cel maghiar. Polónyi prin învinuirile lui atîță ura maghiarilor față de

romîni, iar Vaida prin învinuirile sale intră în brațele lui Tisza.

Dar poporul nu trebuie să se lase sedus de vorbele fără rost ale domnilor atît maghiari cît și români șoviniști. Noi nu avem nimic cu poporul maghiar, ori cu alte nații, ba din contră trebuie să trăim în frățietate cu ei și să scuturăm jugul robiei, care ne apasă pe fiecare.

Industria și agronomie. În Ungaria cea mai de căpeneie ocupație a locuitorilor este economia de câmp. Și mulțumită faptului acestuia, mulțumită lipsei de industrie, țara e înapoiată atît de mult. Dar dezvoltarea totuși merge înainte. Zi de zi se întărește industria, se înmulțește numărul lucrătorilor meseriași, scade cel al agronomilor, iar prin asta apucă și Ungaria pe calea înaintării.

Zilele trecute a ieșit de sub tipar o carte a institutului de statistică, care arată trecerea locuitorilor dela coarnele plugului în fabrici și ateliere. Astfel numărul industriașilor și negustorilor (împreună cu membrii familiei lor) era în

1890	---	---	---	---	2,158.833
1900	---	---	---	---	3,764.783
1910	---	---	---	---	4,928.233

În 1890 dintr'o sută de locuitori erau 16.2, în 1900 dintr'o sută erau 19.6, iar în 1910 dintr'o sută de locuitori ai Ungariei erau 23.6 cei cari trăiau din meserii și comerț. *Agronomii înainte cu 10 ani număraru 68.4 procente dintre toți locuitorii țării, iar la 1910 au fost numai 64.5 procente.* Aceste patru procente, cu cari a scăzut numărul agronomilor, dovedesc că și 'n Ungaria cu o putere de nebiruit merge înainte prefacerea aceia, care rupe tot mai mulți oameni din brațele feudalismului dela sat și-i duce din neștiință la lumină, din umilință la luptă bărbătească în oraș.

Din Casa țării.

Luni era să se înceapă în Cameră discuția asupra vorbirii lui Tisza, ce a ținut-o despre chestia naționalităților.

Dar nu s'a început încă discuția asta, deoarece opoziția maghiară cu vînturarea panamalelor ce le-a făcut guv. prin legarea de contracte cu unele societăți de navigațiune. Luni, Marți și Miercuri a provocat o discuție strașnică în privința panamalelor acestora.

Abea Vineri se va începe desbaterea asupra vorbirii lui Tisza.

„ADEVÉRUL“

este singura foaie românească care apără interesele muncitorimei. Fiecare muncitor român are datoria morală a o abona, ceti și răspândi.

timp liber la amiază, ca cel puțin să-și poată mînca prînzul, cîștigat cu mult amar, în liniște, numai servitoarea e aceia care și la amiază trebuie să fugă, să alerge din odăi în bucătărie, să servească pe alții și numai la urmă, după ce s'au săturat domni, dacă mai poate și ea înghiți vreo bucată rece și sleită rămasă dela masă. Oricare muncitor are în fiecare săptămînă cel puțin cîte o zi liberă, cînd rămîne în cercul familiei, în mijlocul celor iubiți ai săi, cînd își mai poate petrece, și numai servitoarea e aceia, care și Dumineca o petrece în robie, care tot la două săptămîni odată din „mila“ stăpînei mai poate ieși între lume, și care păcătuiește dacă îndrăznește a se gîndi la familia sa, la amant ori la vreo petrecere.

Întreaga viață a servitoarei e cîrmuită de alții. Tot timpul celei de ziua e al „doamnei“, iar cea de noapte în tot momentul poate fi atacată de poftele selbatice ale domnului sau ale domnișorului. Pînă e tînără mai găsește cumva de lucru, dar îndată ce înbătrînește nu o mai primește nimeni. Și servitoarele se ofilesc mai de grabă decît doamnele ce-și trăiesc viața în belșug. La vîrsta de 30 de ani servitoarea e scoartă bătrînă. Dacă lucrează, atunci *robota* îi stoarce puterea vieții. Dacă nu lucrează, atunci *mizeria* o nimicește. Dacă e

mai frumoșică, atunci ajunge în brațele *prostituației*.

Dacă îndrăznește a se răsvrăti contra stăpînului, atunci oricît ar fi adevărul de partea sa, măcar legea să o scutească, — servitoarea tot nu are dreptate. *Legile și judecătorile* sunt atît de înalte încît servitoarele nici nu pot ajunge acolo, singurul jude al servitoarelor e polițaiul, care le bate, le brutalizează și le escortează.

Mizeria îndeamnă, jugul apasă și pe muncitorul industrial, dar acest muncitor e om, pe care trebuie să-l privească în rîndul oamenilor și stăpînitorul, el e om care cu o cerbicie răzvrăitoare își poate purta fruntea ridicată. Muncitorul industrial de astăzi e om deja, pentru că *prin luptă și-a cîștigat dreptul de-a fi privit de om.* Servitoarea de azi nu e om, nici prin viață și nici prin drepturile sale. Și nu e om pentru că nici nu voeste să fie, pentru că cu o nepăsare lașă rabdă apăsarea și jugul, pentru că nici nu-i vine în minte, că are dreptul de-ași ridica capul cu mîndrie. Și muncitorii trebuie să ducă luptă puternică, dar lupta asta se dă azi pentru desăvîrșita desronire e întregii clase muncitoare. Servitoarea însă e departe tare de muncitorii in-

Societate scârboasă.

Citînd în ziare că în vederea nunții ce va avea loc la București, între principele grec și principesa română, pe lingă principii statelor mari vor lua parte și cei ai Bulgariei, Serbiei și în fine tot Balcanul.

Cu ziarul în mînă, rezemat de colțul mesei, m'am cufundat în gînduri și în fața ochilor mi-se înfățișează tot tabloul criminal al războiului d'acu cîteva luni. Și mi-am zis: Iată! lacrimile femeilor și copiilor nu s'au uscat pe obrazii ofeliți, piepturile lor n'au încetat d'a ofta după cei pieriți, după cei care le aducea pînea de toate zilele, nu s'au uscat lacrimile copiilor cari nu știu de ce trebuie să rebde foame și de ce mamele lor plîng în toate zilele și pentruce se duc cu ei înbrațe la cimitir și în fața unei cruci de lemn înfiptă în pămînt, plîng cu atîta duioșie... Nici nu s'a răcit sîngere vărsat, ba chiar nici nu a încetat d'a curge: și iată-i pe autorii acestor crime, pe cauzatorii suferințelor ce îndură femeile și copii rămași în urmă, iată-i că ei își vor petrece în saloanele palatului dela București, vor vărsa șampanie așa cum s'a vărsat sîngele, ei vor petrece și vor dansa pe mormîntul celor pieriți în război, ei își vor da mîna și vor închina paharele prietenește, ei vor fi internaționali cum sunt întotdeauna.

Nouă ne propagă noționalismul și ura de rasă, cheltuese milioane pentru tunuri și arme, atîță popoarele unul contra altuia, pe noi ne trimet să ne vărsăm sîngele... și ei varsă șampanie, își petrec ca 'n rai. Saloanele vor străluci de mătăsuri, de aurul dela mîni și piepturi, desfătarea va fi la culme, iar dincolo lacrimile vor curge încotinu, frigul și foamea îi va nimici pe cei nevoiași.

Ah! cît e de revoltător, ca tot pe aceleași coloane, să citești că o femeie a fost condamnată la un an închisoare, pentru marea crimă, că a făcut propagandă antimilitaristă — e vorba de tovarășa Luxenburg, marea luptătoare socialistă germană, — cît e de revoltător zic, să se condamne o femeie care nu trăește decît a lupta pentru milioanele de nenorociți, care e gata a-și da viața pentru cauza muncitorilor. A întrecut orice margine a indignării să fie condamnat celce ca un leu cu ochii strălucitori prin întunerie caută să facă lumină și pe adevărații criminali, cari nu fac și nu trăesc decît pentru crime, să-i lași să-și petreacă în desfătări, în saloane luxoase și în liniștea cea mai mare, nepăsători de cei rămași fără ajutor, cari în aceiași noapte cînd la „Palat“ se vor destupa sticlele de șampanie și se vor servi diferite și diferite mîncări, ei se vor culca nemîncăți, cu lacrimile în ochi blestemîndu-și soarta.

Iată soarta muncitorilor din întreaga lume. Iată ce întorsătură sistematică, și în fine iată ce numesc „Societate scârboasă“.

dustriali, ea primadată trebuie să lupte pentru recunoașterea ființei sale de om.

Deslegarea chestiunii muncitorești cu speranțe admirabile o promite socialismul, însă *chestiunea servitoarelor* mai înainte va trebui să devină *chestiunea muncitorească* și numai atunci va putea intra și servitoarea în armata mare și luptătoare a muncitorimei.

Servitoarea trebuie să-și ridice fruntea și mai întîiu să lupte spre a deveni muncitor. Trebuie să pretindă: ca întocmai ca și muncitorii altor meserii să lucreze pentru anumită plată, în anumit timp hotărît, independent de stăpîn, și în locuința sa separată. În acel moment va deveni *om și servitoare*, cînd va putea prin luptă să devină — *muncitoare de casă!*

Dacă vrei să trăiești și să muncești pentru binele tuturor, poți să te aștepti la cea mai multă ocară și nedreptate; nu uita însă că vulturi sunt mai puțini ca cioare cărăitoare.

Pe cel mai mare viteaz îl poți birui și pune în jug; libertatea cugetului însă nu i-o poți răpune nici celui din urmă muritor.

Tovarăși, cari citiți aceste rânduri, dacă e așa, dacă gândiți și voi ca mine că e revoltător această întorsătură sistematică, atunci să vă revolte! Și ce avem de făcut? Avem să ne hotărîm, să preparăm armele (dar nu să ascuțim săbiile cum fac cei de cari v'am vorbit pîn' acum), ei mintea, creierul să ni-l luminăm, că el va fi arma noastră de luptă.

Și să nu pierdeți un moment din vedere de-a face propagandă pentru zierele socialiste ea „Adevărul“, „România Muncitoare“ și pentru broșuri în familie, în fabrică, în atelier, între prieteni, faceți-vă datoria! Căci nimic mai frumos și mai măreț decît să lupti pentru marele ideal socialist.

A. Niculescu.

Prigonirea foii noastre.

Ei o prigonesc, dar noi să o iubim.

Zi de zi sosesc la redacție plînsori de-ale cititorilor noștri, cari în urma nemerniciei autorităților și mai cu seamă a slugoilor de notari, nu primesc foaia regulat. Iată ce ne scrie un tovarăș din Bărzava:

„...dar cu hoțul de notar din Creaca, unde e poșta, trebuie făcut ceva, că el nu dă foile regulat și tare rău mă cărește pentru foaia „Adevărul“ și zice că mă scoate afară din sat pentru că citesc foaia asta. Numele lui e Gherasim Dreca. El duce foile dela poștă și le dă la popa și la dascălul, ca ei să le citească înainte și dacă aceștia le aduc înapoi, bine, dacă nu apoi rămînem de batjocură. Noi plătim foile și alții le trag folosul...“

Scrisoarea asta e singură în felul ei. Să amenințe notarul că scoate din comună pe sărăni cari citesc „Adevărul“, despre așa ceva încă nu s'a auzit. Dar amenințarea aceasta e dovada cea mai bună, cît de tare ustură pe stăpînitori scrisese „Adevărului“.

Foaia noastră răspîndește lumina printre popor și de aceia și-au ieșit domni din sărite. Lor nu le place ca lumea să afle despre nelegiuirile ce le săvîrșesc ei și n'ar vrea odată cu capul ca poporul să se mai deștepte. Dar tocmai de aceia trebuie ca noi să lucrăm cu o putere și mai mare, cu o însuflețire și mai înaltă pentru întărirea „Adevărului“.

„Rebelie“.

Tabla din Seghedin zilele trecute a judecat într'un proces de agitație, care luminează foarte pedepșin, cum autoritățile maghiare pe cale măestrată aprind focul răsăvătirei. Procesul s'a iscat pe vremea inundațiilor dela 1912, din comitatul Torontal, cînd puvoial apei a înecat și comuna Cebza.

Congregația comitatului Torontal a făcut o colectă în toată țara spre ajutorarea nepăstuiților din Cebza. În urma colectei s'a și adunat vreo cîteva mii de coroane, dar împărțirea banilor, nu se știe pentru ce a tot întîrziat. Cebzenii erau nerăbdători, în deputațiune s'au dus la vicecomite să-l întrebe despre soarta ajutoarelor. Dar fiind și asta înzadar, gospodarul George Csőrei într'o rugare scrisă în ton amărit s'a adresat vicecomitelui și i-a atras atenția asupra mizeriei sătenilor.

De nu vom primi ajutorul — scria în rugare — se va răscula satul întreg și mai întîiu va ucide pe conducătorii statului, deoarece se crede că ei poartă vina de întîrzierea împărțirii banilor.

Nici după asta n'au capătat cebzenii vreun ban, cu toate că toți locuitorii din comună au iscălit rugarea. În 15 Februarie a izbucnit apoi o resoală adevărată. Cam pe la 3 ore după amiază întreg poporul s'a adunat înaintea primăriei și îndîrjirea era ridicată la culme. Un bătrîn din sat, țaranul de 56 ani, Nicolae Rumanet cărăuia i-a dus apa averea întregă, a ținut o cuvîntare către popor, zicînd:

— Oameni buni! apucați ce vă vine la mîna și veniți să omorîm pe casarul comunal, că el mîncă banii toți și el e devină la toate. Trebuie bătuti și jurații comunali, fiind și ei vinovați, că nu se împart ajutoarele printre poporul lipsit.

Tot atunci către altă grupă de oameni înaintea bisericii vorbea ziuășul de 56 ani Stefan Tanța și economul de 27 ani George Sfrecico contra preotului Pavel Cimponeriu și contra învățătorului Ioan Gruescu.

Revoltați strigau: Haideti în biserică! Să alungăm de acolo pe popa și pe dascălul, că ei poartă vina sărăciei noastre.

Cînd a ieșit învățătorul din biserică Stefan Tanța l-a apucat de mîna și amenințîndu-l zicea:

— Dă-ne banii, tu, cîne, că te străpung!

Fiind chemați jandarmii, aceștia au deținut pe răsculații cei mai de căpetenie precum și pe George Csőrei, cel care a scris rugarea către vicecomite, ducîndu-i în temnița procuraturii din Becicherecul-mare. După astîmpărarea agitației au fost eliberați, dar procurorul a intentat proces de agitație contra lor. Curtea cu jurați din Becicherecul-mare anul trecut în Septembrie a pedepsit pe Nicolae Rumanet și pe George Sfrecico cu cîte trei luni temniță și cu cîte 100 coroane, iar pe Stefan Tanța l-a pedepsit la trei luni închisoare.

DIN CARTEA NELEGIUIRILOR.

*

În numerii trecuți ai foii noastre am vorbit mai pe larg despre lucrurile purtate de preotul Perian din Criștior, cari fapte au revoltat pe toți oamenii de bine de acolo și cari arată oglinda adevărată a hărniciei acestui păstor sufletesc. Acum să ne împlnim promisiunea și să înșirăm după informațiunile primite, — din fir în păr isprăvile acestea, cari s'au făcut în dauna bisericii și a unor locuitori din comună:

Rărirea pădurei.

La 1897 a hotărît comitetul bisericesc din Criștior să rărească o parte de pădure a bisericii, iar lemnele tăiate să fie date o jumătate celor ce le vor tăia și altă jumătate să fie cărate în cimitirul bisericii, de unde la urmă vor fi vîndute, iar banii să intre la fondul bisericii.

Dar comitetul propune și popa dispune. Pădurea s'a rărit, lemnele s'au cărat, însă nu la biserică precum suna hotărîrea comitetului, însă 50 de care la popa acasă, vreo 20—30 care la dascălul, iar alte 15 care la școală și biserică a rămas astfel fără nici un filer de pe urma lemnului.

Asta-i una, dar popa Perian nu pentru aceia e popă ca să rămînă numai la atît.

Mai este o grădină

și o casă ce apasă sufletul domnului preot. Anume mai tîrziu s'a făcut o colectă spre aștîngerea unui fond pentru zidirea din nou a bisericii. Bani s'au adunat ei nu-i vorbă, dar de biserică s'au lăsat. În schimb însă popa împreună cu un comitet bisericesc compus din tată, fiu, ginere, socheru au cumpărat cu suma de 1000 coroane o grădină cu o casă slabă din apropierea bisericii. Fiind casa slabă chiriaș nu s'a găsit la ea și astfel stătea tot goală. După vreo doi ani în urmă, la propunerea preotului, casa a fost spartă și de atunci fără învoirea poporului, popa folosește grădina pe seama sa, tot în dauna bisericii.

O faptă de român adevărat.

A treia faptă e și mai frumoasă, dovedind asta cît de bun naționalist român e dl preot. El, ca păstor și conducător al poporului totdeauna sfătuește pe oameni să nu intre nici într'un contact cu străinii (cum numesc ei celeraltele neamuri) și tocmai el, tot după cum suntem informați, a vîndut o bucată de pămînt a bisericii unui sas cu 560 de coroane, atunci cînd din partea romînilor ar fi putut căpăta 600 coroane. Ce mare naționalist e dl preot!

Arătare la Consistor.

Am spus mai sus, că faptele acestea au nemulțumit pe mai mulți săteni cu tragerea de inimă față de binele obșteșc. Mînat de nemulțumirea asta țaranul Constantin Pleșa de acolo, îndemnat și de alți consăteni a făcut arătare la Consistorul din Sibiu, cerînd să se trimită un om de încredere, care să cerceteze

lucrurile și să judece asupra lor. Să stabilească dacă popa e vinovat ori nu și astfel să facă lumină în jurul învinuirilor acestora atît de compromițătoare.

Să se dovedească dacă poate sau nu poate fi învinuit popa cu fapte de interes personal, iar dacă se dovedea contrarul, Pleșa împreună cu tovarășii săi puteau fi respinși, iar popa ar fi putut fi justicat în fața poporului. Astfel Pleșa și martorii săi, cari nu urmăreau alt scop decît desvelirea adevărului, în caz că nu aveau dreptate și-ar fi cerut ertare în mod sărbătorește, ceiace ar fi putut îndestuli și pe popa.

Consistorul însă fără să mai facă vreo cercetare în cauză, prin actul nr. 571/1911, a înștiințat pe Pleșa, că nefiind cu nimic dovedite acuzele lui, sistează orice cercetare ulterioară.

Se înțelege că astfel de hotărîre nu poate mulțumi poporul și mai puțin pe Pleșa, care n'a fost ascultat nici el, nici martorii săi. În urma hotărîrei Consistorului nu s'a lămurit nici azi toată afacerea.

Acum ar rămînea ca popa Perian să combată acuzele acestea și să arate prin documente dacă sunt neadevătate. Pentru că deși sunt vechi lucrurile acestea, ele totuși trebuie lămurite și dacă părintele Perian poate arăta că n'a fost și nu e condus de interese personale, atunci și cei neîndestuliți vor fi satisfăcuți, pentru că nimeni nu are altă țintă decît lămurirea afacerilor acestora.

La caz că asta nu se va face, vom fi siliți să mai revenim și să aducem documente, cari vor adevăra că într'adevăr s'a făcut ceva fapte rele, fie din reavoință, fie din inconștiență.

Așteptăm lămurirea în orice mod și atunci ne vom spune cuvîntul din urmă. Pînă atunci nu vom mai ataca pe nimeni, dar vom sta la pîndă și în nici un caz nu vom lăsa chestiunea neclarificată.

La luptă!...

Muncitori!

Vouă, celor înjugați și mult lipsiți, vouă celor însetoși după știință, după învățătură și după o distracție frumoasă și sănătoasă, vă vorbesc de data asta.

Către voi, cari lucrați zilnic cîte 9—15 ore, către voi cari zidiți palate alora și de multe ori n'aveți locuință, către voi cari munciți pe seama alora, către voi cari îndurați atâtea nedreptăți, către voi cari cu pîncelele gol bateți drumurile și vă umiliți cerînd lucru, către voi strigă glasul meu.

Mă adresez eu, muncitor român și vă zic: ascultați glasul dreptății! Veniți în mijlocul nostru și părăsiți pe domni cari v'au tot purtat de nas pînă acuma. Ei nu sunt binevoitorii voștri; ei numai binele lor îl servesc, ei numai pînă atunci strigă și-'și bat pieptul, pînă nu ajung la vreo funcție bine plătită, din care pot trăi fără grijă. Domni nu luptă nici cînd cu sinceritate pentru popor, căci e adevărat proverbul: „Corb la corb nu-și scoate ochii“.

Trebuie să înțelegeți odată, că dacă este deosebire între om și om, apoi deosebirea e numai și numai aceia, că sunt bogați și sunt săraci, sunt puternici și sunt slabi.

Și deocamdată noi suntem cei slabi. Așa e. Dar asta e numai din cauză că nu ne dăm silința să cunoaștem rostul lucrurilor, că nu vrem să înțelegem că 'n unire e puterea, ci stăm indolenți, nepăsători și lăsăm „să fie așa cum vrea domnu“.

Ori poate voi nu simțiți nedreptățile ce le îndurați? Nu vedeți voi că înaintea domnilor nu sunteți decît o turmă bună de muls? S'au nu vedeți voi, că 'n ziua de azi și dreptatea se măsoară cu două cumpene?

Frați muncitori! Numai dela voi atârna pînă cînd să ducem jugul! Dar e de știut, că unul câte unul nu vom face multă ispravă. Trebuie să ne adunăm laolaltă și atunci cînd vom fi uniți, atunci nimeni nu se va putea împotrivi voinței noastre! Drept aceia sprijiniți partidul nostru al muncitorilor, intrați în secțiunile lui, unde vă puteți câștiga cîte cîte mînunchiu de cunoștințe, unde vi-se vor putea puterile spre apărare contra trînzăvilor.

Să ne astringem cu toții sub steagul roșu și mîndrii să pășim înainte pe câmpul de luptă împotriva robiei.

Nu este vrednic de o viață mai cinstită a-cela, care și pe mai departe ne ocolește pe noi, pe socialdemocrați! Astfel de oameni sunt vrednici numai de ocara și disprețul întregii muncitorimi cinștite.

Pavel Marcu.

ȘTIRI

***

— **O mie opt sute mineri în grevă.** Lucrătorii dela minele de cărbuni din Pilis-vörösvár, în număr de 1800, între cari se află aproape jumătate români, Marți dimineața cu toții au încetat de-a mai lucra. Cauza grevei e purtorea neomenească a societății de mină față de muncitori. În numărul viitor vom scrie mai pe larg despre greva asta.

— **Atentatorii dela Dobrițin.** În urma cercetării polițienești s'a stabilit că bomba ce-a explodat la Dobrițin a fost trimisă de un român cu numele Cătărău și un rus cu numele T, Chirilof. Ambii s'au refugiat în România, unde li-s'a pierdut urma. Poliția din România încă îi caută, dar pînă acum fără rezultat.

— **Scrisoare din Șicula.** Din comuna Șicula (cott. Arad) primim următoarea scrisoare:

Onor. Redacție! În luna Ianuarie a. c. au fost citați la pretură vr'o 30—40 oameni din comuna Șicula, în cauza cu îmblătitul grîului Dupăce s'au dus acolo li-s'au spus că trebuie să plătească fiecare o amendă de 2 coroane pentru că la treer au pus girezile de griu prea aproape una de alta. Unii oameni de necaz au început a da drumul la vorbe cam neplăcute celor dela putere, și pentru asta au fost amenințați cu jandarmi și cu pedepse noi.

Au plătit bieții oameni, ce să facă. Dar ce e mai urit, lucrul pentru care i-au pedepsit s'a întimplat demult, încă în vara anului 1912, și iată că și acum mai vin pedepsele: Trebuie știut că pentru același lucru și din același an s'au mai pedepsit foarte mulți și mai înainte de aceasta. Rugăm să scrieți despre aceasta în foaia noastră „Adevărul“, ca să prindă veste toți tovarăși despre nedreptățile dela noi.

(Subscriere.)

— **Nuntă împărătească.** Zilele trecute s'a hotărît ca moștenitorul de tron grec să ia de soție pe Elisabeta, fiica moștenitorului de tron al României. Toți oamenii sănătoși au tot dreptul, ba chiar datorința de-a se căsătorii și nici n'am aminti despre lucrul acesta, dacă n'am citi în ziare că guvernul va da principesei din banii statului 400.000 de lei ca zestre. Faptul acesta e revoltător. Atunci cînd poporul suferă, să cheltuești banii statului pentru daruri princiare, asta e culmea scandalului. Și pentruce. N'are regele și n'are moștenitorul de tron român destule averi din care ar putea da ei zestre? Ba da, ei au, însă cu cît ari mai mult omul, cu atît i-ar trebui și mai mult.

De altfel cu nunta asta ne ocupăm și într'un articol special.

— **Altă bombă.** Intocmai ca 'n Rusia! În fiecare săptămînă cite-o explozie de bombă. Acum din Fiumea vine știrea că, Luni noapte în grădina guvernatorului de acolo a explodat o bombă, însă n'a făcut nici o nenorocire deoarece explozia s'a făcut departe de palat și 'n apropiere nu se afla nici o ființă omească. Poliția caută pe făptuitorii, cari acum pentru a doua oară amenință cu bombă pe guvernator. Deoarece și 'n 3 Octomvrie 1913 tot acolo s'a făcut încă un atentat, care atunci a spart mai multe ferestri și a dărîmat o bucată de perete a palatului.

— **Fapt popesc.** Preotul gr.-cat. din Budapesta, Mellés Emil, flămînd și el cum sunt toți popii, și-a pus de gînd să pună la bir pe toți locuitorii din capitală, cari sunt de religia gr.-cat. Pe baza datelor oficioase dela poliție, unde e notat, că fiecare de ce religie se ține, să se aduce la locuitorii gr.-cat. din Budapesta și le aduce la cunoștință că i-a în-

totodată că sunt datori a contribui cu o anumită sumă la susținerea parohiei. Ținem să notăm aceasta deoarece sunt munți dintre tovarășii noștri, cari din nefericire se țin de religia gr.-cat. și astfel popa le cere și lor o anumită sumă de bani. Cîta obrăznicie și spirit de pungaș sălășluește în această față „sfințită“! Ce a făcut el pentru popor, ca acum să aibă dreptul de-a scoate bani din chimirul sărac al muncitorilor?

— **Prima Maiu antialcoolic.** Din Zürich vine știrea, că Uniunea muncitorilor elvețieni cu sediul în Zürich a adus o hotărîre în 110 voturi contra a 26 ca ziua de prima Maiu din acest an să se serbeze fără de beuturi alcoolice. Cei cari nesocot opreliștea asta, vor fi trași la răspundere.

— **Mare incendiu în tipografia partidului nostru din Berlin.** În tipografia foii socialdemocrate „Vorwärts“ din Berlin, Sâmbătă s'a iscat un foc, care a copleșit cu flăcări întreaga sală de mașini și a cauzat o pagubă de 250 mii de mărci. Capii partidului au făcut înștiințare la poliție contra făptuitorilor necunoscuți, deoarece să crede că răuvoitori au pus focul.

— **A apărut nr. 4 din „Deșteptarea“**, confratele nostru socialist din America. Citim în coloanele lui că trebuie să ducă o luptă aprigă contra naționaliștilor-clericali de acolo, cari întimpină desfășurarea mișcării socialiste cu injurăturile și batjocurile lor binecunoscute. Deocamdată „Deșteptarea“ apare de două ori pe lună și dela 1 Maiu va apare săptămînal.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

Către tovarășii din Oradea-mare! *Tovarășii români din Oradea-mare sunt rugați a lua parte la convenirea ce se va ține Duminecă, la 8 Martie n. (la 10 ore înainte de amiază în Munkás-Otthon.*

Dela secțiunea din Budapesta.

Duminecă la 1 Martie n., a vorbit tov. Teodor Moga despre „Alcoolism“. Într'o conferință bine ticluită arată relele ce provin în urma beuturii și îndeamnă pe tovarăși să se rețină dela consumarea beuturilor spirtuoase. Conferința a fost ascultată cu interes.

*

Duminecă în 8 Martie cu ocazia „Zilei temelior“ se va ținea la secțiune o ședință festivă, spre a sărbători și noi cel puțin pe această cale însemnătatea zilei de 8 Martie. Se va ținea o conferință despre „Rolul femeii în societate“. Tovarășii din capitală sunt avizați a lua parte la această ședință în număr eit mai mare.

Comitetul.

*

Serata din Ujpest. Secțiunea română din Budapesta, a aranjat Duminecă la 1 Martie n. o serată literară în Ujpest, în localul muncitorilor pielari, la care a luat parte vreo 150 de muncitorii români de prin fabricile de acolo. La ora 4 după amiază tov. I. Receanu deschide ședința, prin cîteva cuvinte arătînd rostul seratei. A urmat apoi punctele programului:

1. „De ce sunt săraci și bogăți?“ prelegere ținută de tov. I. Flueraș. Dănsul arată într'o vorbire de aproape una oră, că săraci n'au fost de cînd e lumea și spune într'altel că sărăcimea cea multă e neîndreptățită din partea clasei mai înalte. Palatele și bunurile lumesti sunt ale stăpînitorilor, iar muncitorimea n'are parte decît de dările grele și năcazurile ce le suferă atît la sate cît și la orașe. Numai prin organizare, numai prin luptă vom putea să scăpăm de suferințe și de poveri.

A urmat apoi punctul 2, „Martiri și călăi“, poezie de Th. Neculuță, decl. de tov. N. Petrovici. 3. „Căntece populare“ cântat solo din flaut de tov. I. Gligor. 4. „Noi vrem pămînt“ de Gh. Coșbuc, decl. de tov. I. Receanu. 5. „A voastră e vina!“ de I. Procopie, decl. de tov. F. Hint. 6. „Așa'i Românul“ cântat din vioară cu-o măiestrie adevărată de tov. I. Receanu, pentru care a fost aplaudat de

întreg publicul. 7. „La ieoană“ poezie de A. Vlăhuță, declamată de tovarășa Paraschiya Ciser, care cu verva ei bine cunoscută a făcut un rezumat al acestei poezii și prin cuvinte frumoase a îndemnat pe tovarășele țărance aflătoare la serată spre a se uni laolaltă și a se întruni la mai multe sfaturi ca viitorul să și-l asigure mai de vreme. A urmat apoi punctul 8. „Trestia și stejarul“, decl. de tov. I. Gligor. 9. „La coarnele plugului“ decl. de tov. C. Iordăchescu. 10. Trei țărance au cântat o doină de prin Sătmar. 11. Mai mulți tov. țărani au cântat împreună douăcăntece.

La urmă ca încheiere tov. I. Receanu face un rezumat asupra conferinței și îndeamnă pe tovarășii țărani la luptă frățească și chemîndu-i la școala pentru analfabeți ce se ține în fiecare Marți seara la ora 8 în localul obicnuit. Cu asta s'a sfîrșit prima serată din Ujpest, care a reușit într'un mod neașteptat de frumos. Ne-am despărțit apoi cu gîndul ca în timpul cel mai apropiat să ne întîlnim iarăși.

T. Surcel.

*

Cu ocazia seratei au suprasolvit următorii tovarăși: T. Bizo 20 fl., I. Flueraș 50 fl., I. Receanu 40 fl. și F. Hint 50 fleri, ceiace se cvitează pe această cale.

*

Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta, ține conferințe științifice și literare în fiecare Duminecă la ora 8 seara în localul său separat din VII. Nagydiófa-utca Nr. 17, în restaurantul lui Tompos Gyula, colț cu str. Wesselényi. Tovarășii români sunt rugați să ia parte la aceste conferințe de mare însemnătate în număr cât mai mare.

VIAȚA SINDICALĂ.

Spre știre colegilor tipografi români.

Indemnat fiind de iubirea colegială atrag atenția colegilor tipografi români, ca sub nici un motiv să nu primească condiție la firma I. Steinbrener în Winterberg. — Sub durata grevei abia închiată a tipografilor din Austria proprietarii acestei firme au luptat cu cele mai neomenești mijloace spre a rupe odată pentru totdeauna pe lucrătorii săi dela societatea noastră. S'a folosit de agenți-provocatori, de denunțianți ordinari și de alte mijloace murdare, așa încît i-a și succes a îndeplini aceea, ce nu s'a petrecut în întreagă Austria. De prezent această firmă lucrează cu un personal recrutat în timpul grevei: spărgători de grevă streini și locali.

Centrul societății noastre, neputînd face aceste declarații, ne-a imputernicit singuratic pe toți foștii culegători de limbă streină ai acestei firme, ca să aducem acestea la cunoștința colegilor pe calea publicității și pe cale privată, ca nici chiar în cazul cînd susnumita firmă va subscrie tariful existent, să nu se afle nici un coleg strein, care să intre în condiție la susnumita firmă.

La plecarea mea de aici, prin șirele de față, cred că mi-am făcut datorința de coleg cinstit, credincios directivei soci tății noastre, și sperez că și colegii români vor crede vorbele unui frate proletar, și nu se vor lăsa ademiniți de promisiunile unui șarlatan creștin multi-milionar.

Winterberg (Bohemia), la 1 Martie 1914.

Ioan Bortez,
culegător tipograf.

Poșta redacției și administrației.

Ilie Palacsek în Csikóbanya. Foaia am trimis-o, așteptăm abonamentul. Calendarul îl trimitem numai dacă ne trimiți 28 fleri înainte.

Ioan Lungaciu, București. Am primit c. p. trimisă de d-ta. Abonamentul a expirat la 28 Februarie st. n. a. c.

Nicolae Modoi, Brașov. Abonamentul ți a expirat la 15 Septemvrie anul trecut. Ne miră faptul că n'ai primit broșura trimisă de noi. Acuma ți-am trimis-o din nou sperăm că de data aceasta ai primit-o. Răspunde.

I. Budean, Sibiiu. Am primit banii trimiși. Salutări.

A. Borceuța, Șicula. Am primit scrisoarea și 1 cor. pentru abonamentul lui Ioan Sârbuți. Foaia am trimis-o unde ai cerut îi vom scrie în curînd. Broșuri am mai trimis, despre acestea mai pe larg în scrisoare.

Redactată de un comitet.

Redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utca 4.